

La violència sistèmica contra les dones amb discapacitat

Introducció

Diàriament, les dones amb discapacitat són víctimes de vulneracions constants dels seus drets i llibertats fonamentals degut a les barreres sistèmiques que impedeixen que puguin gaudir de forma efectiva d'una educació i sistema sanitari, entre molts d'altres, inclusivament i amb perspectiva de gènere. Com a conseqüència, aquestes dones no només són partidàries de patir violència de gènere, sinó també una violència sistèmica degut a la seva discapacitat ja sigui física o mental.

En un Estat de dret occidental, la violència contra aquest grup apareixerà no tan sols com a element ambiental ja que alhora no deixarà de ser quelcom innat a l'entorn que es retroalimentarà de forma

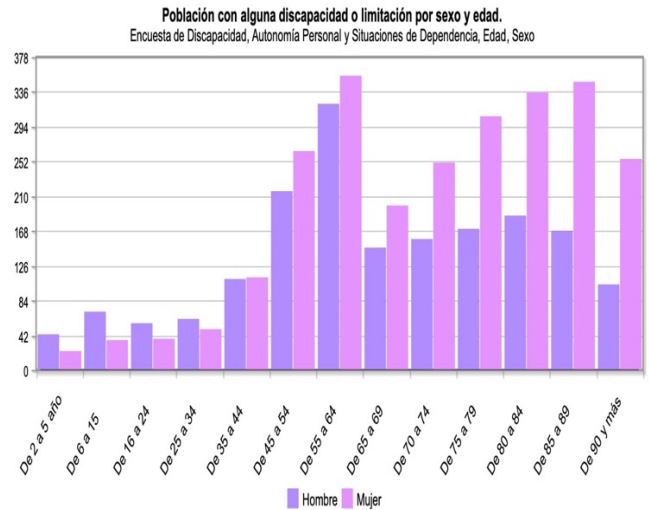
constant dins del sistema. Autors com Slavoj Žižek en *Sobre la violència: sis reflexions marginals* han especificat els quatre tipus de violència que són: la simbòlica mitjançant el llenguatge; la sistèmica com a conseqüència del sistema polític i capitalista; l'objectiva que és aquella no percebuda de forma directa degut a l'alienació del subjecte a la realitat; i la subjectiva sent l'*output* visible d'aquestes dues últimes com ara una agressió o la vulneració del dret internacional humanitari enmig d'una guerra. En relació amb aquesta temàtica, la limitació dels drets i llibertats fonamentals d'aquest grup de dones és directament un acte de violència subjectiva creada a través d'una violència sistèmica que la limita ja sigui a través de lleis no inclusives i del mateix *status quo*,

que paral·lelament s'exerceix cap a elles una violència objectiva per part de la resta de la població que és incapaç de percebre la seva realitat degut a les barreres sistèmiques imposades.

Xifres internacionals i nacionals.

A nivell mundial i a partir de dades extretes d'ONU Dones, no existeix una representació suficient d'aquest col·lectiu en la presa de decisions ni en els mecanismes de coordinació nacional sobre discapacitat. Per conseqüent, la probabilitat de que aquestes dones amb discapacitat pateixin situacions de violència per l'entorn molt més superior al de les altres dones sobretot en els camps de l'educació, el treball i l'atenció sanitària. A nivell estatal i segons l'Institut de les Dones, aproximadament un 60% de persones amb discapacitat són dones que acostumen a estar discriminades en l'àmbit familiar i educatiu amb nivells d'analfabetisme elevats. A partir del gràfic següent es pot observar que la franja d'edat amb més població femenina que pateixi alguna discapacitat és la dels 55-64 anys seguidament de la 85-89 remarcant una gran diferència entre els homes amb alguna discapacitat d'aquesta última:

Institut Nacional d'Estadística (2020).

Una clara justificació d'aquesta diferència podria ser l'esperança de vida que és més elevada en les dones que els homes. No obstant, cal recordar que una esperança de vida més elevada no equival a una millor qualitat de vida.

La dona amb discapacitat davant les Nacions Unides.

El dret internacional dels drets humans regula la situació de la dona amb discapacitat en diferents tractats ja sigui de forma directa o indirecta. Primerament, la *Declaració Universal dels Drets Humans* de 1948 recull el dret a la igualtat davant la llei i sense discriminació alguna (article 7) via la *Resolució 217 A (III)* de l'Assemblea General. Més endavant, amb la *Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona*, adoptada per la mateixa Assemblea General en la *Resolució 34/180 de 1979*, es busca una major protecció a la dona tot i que no inclogui de manera

específica cap article en relació a aquelles amb discapacitat. Més endavant, el 2006 s'aprova la *Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat*, que recull un total de cinquanta articles mencionant detalladament la necessitat especial de protegir les dones i les infants amb discapacitat degut a la possibilitat de patir diverses vulneracions (article 6), i el *Protocol Facultatiu de la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat* format per divuit articles.

En general, les Nacions Unides han dut a terme diferents projectes per tal d'assolir una plena inclusió amb diferents estratègies que fomentin una inclusió eficaç al propi sistema de les Nacions Unides i en els Estats membres. A més, el Comitè sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat ha redactat al llarg dels últims anys diferents Observacions Generals sobre el dret a treballar, a participar i a la igualtat incitant als Estats que ratifiquin nova legislació que busqui una major defensa dels drets i llibertats fonamentals de les dones i les infants amb discapacitat.

La legislació espanyola i la protecció d'aquest grup vulnerable.

A nivell espanyol, la protecció de les persones amb discapacitat, incloent-hi la igualtat de gènere entre els homes i les dones, és un dret fonamental recollit en la *Constitució de 1978*:

Artículo 49

Los poderes públicos realizarán una política de previsión, tratamiento, rehabilitación e integración de los disminuidos físicos, sensoriales y psíquicos a los que prestarán la atención especializada que requieran y los ampararán especialmente para el disfrute de los derechos que este Título otorga a todos los ciudadanos.

Així mateix, el 2013 es va ratificar el *Reial decret legislatiu 1/2013, de 29 de novembre, pel qual s'aprova el text refós de la Llei general de drets de les persones amb discapacitat i de la seva inclusió social*, amb l'adopció de mesures d'acció positiva amb el reforçament de projectes i polítiques públiques per a protegir i garantir l'exercici dels seus drets. Més endavant es van realitzar diferents modificacions a través de la *Llei 6/2022, de 31 de març, de modificació del Text refós de la Llei general de drets de les persones amb discapacitat i de la seva inclusió social, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2013, de 29 de novembre, per establir i regular l'accessibilitat cognitiva i les condicions d'exigència i aplicació*. Finalment, existeix la *Llei 15/2022, de 12 de juliol, integral per a la igualtat de tracte i la no discriminació*, que de manera més detallada interpreta l'article 14 de la CE sobre el dret a la igualtat i a la no discriminació tenint en consideració a les persones amb discapacitat no només en els espais "tradicionals" físics, sinó també en els digitals arran de la nova onada tecnològica i la intel·ligència artificial (IA) (arts. 22 i 23), que en algunes ocasions poden generar nous obstacles d'inclusió i

participació a aquests grups vulnerables.

En suma, el govern espanyol ha implementat diferents mecanismes de protecció i diferents projectes polítics i socials com el III Pla Estratègic per a la Igualtat Efectiva de Dones i Homes (2022-2025) que inclou una línia d'acció amb la finalitat de garantir una millor protecció a les dones amb discapacitat des d'una perspectiva interseccional tenint en compte el factor de gènere, l'econòmic, el generacional i l'ètnic que en moltes ocasions agreugen la situació d'aquest grup de persones.

Una visió de futur: cap a un marc legislatiu i polític més inclusiu.

Tal com s'ha vist al llarg de l'article, el dret nacional i internacional públic inclouen una protecció específica cap a la dona amb discapacitat amb una visió cada vegada més àmplia i inclusiva. En l'àmbit cultural, autores com Cristina Morales en la seva obra *Lectura fàcil*, una novel·la fictícia sobre tres dones amb diferents graus de discapacitat que conviuen en un pis tutelat a la ciutat de Barcelona després d'haver estat ingressades diferents centres per a discapacitats, han assenyalat la situació de violència que pateixen les dones amb discapacitat davant l'administració pública i la falta de suport institucional i burocràtic reivindicant una lectura fàcil i denunciant al mateix temps la infantilització cap a aquest grup. En relació a la lectura fàcil, cal mencionar que per primera vegada el Tribunal Suprem es va posicionar en la *STS 2090/2023, de 10*

de maig de 2023, a favor d'emetre la sentència en lectura fàcil seguint la *Llei 15/2022, de 12 de juliol, integral per a la igualtat de tracte i la no discriminació*, per haver lesionat el dret fonamental a la presumpció d'innocència on es pot considerar la primera victòria de la implementació de la lectura fàcil a la justícia espanyola.

De totes maneres, és indispensable abordar aquesta temàtica en matèria jurídica i política de forma més àmplia tenint en consideració que la situació de les dones amb discapacitat encara continua sent un repte i un desafiament actual. Per tant, cal ratificar legislació i elaborar polítiques públiques molt més específiques que defensin els drets de les dones amb discapacitat de forma interseccional per tal d'aconseguir un millor accés als serveis i béns públics, una educació inclusiva, uns serveis sanitaris amb perspectiva de gènere que apostin per la defensa al dret a la salut i a la igualtat sense discriminació i una inclusió laboral participativa.

Conclusions.

En conclusió, les dones amb discapacitat no tan sols són un grup vulnerable al país ja que al mateix temps es poden considerar una minoria social d'especial atenció a causa de la major possibilitat de que els seus drets i llibertats fonamentals estiguin restringits o directament vulnerats no tan sols per particulars, sinó per les pròpies institucions i administracions públiques. Això implica que sigui necessari garantir-les una protecció específica i concreta perquè

sobretot puguin gaudir de manera efectiva d'un dret a la igualtat i a la no discriminació sent primordial que l'Estat del benestar prengui un rol actiu i dugui a terme accions positives a favor de les dones amb discapacitat.

Anna Naudi i Miró

**Grau en Ciències Polítiques i de l'Administració
(Universitat de Barcelona)**

**Màster en Drets Humans, Democràcia i Globalització
(Universitat Oberta de Catalunya)**

Publicat per

**Associació per a les
Nacions Unides
a Espanya**
United Nations Association of Spain

Amb el suport de

Generalitat de Catalunya
**Departament d'Igualtat
i Feminismes**

ANUE no fa necessàriament com a seves les opinions expressades pels seus col·laboradors
